

ควาย-สัตว์ที่ต้องวิเคราะห์กันใหม่

โดย รัชชัย ทิววรรณวงศ์

ในประเทศไทยเมื่อเอ่ยถึงควาย คนที่ไม่รู้จักคงไม่มี ควายเป็นสัญลักษณ์ที่เด่นอย่างหนึ่งของสภาพท้องถิ่นในเอเชีย ขณะนี้ประมาณว่าทวีปเอเชียมีควายทั้งหมด 107.4 ล้านตัว ประเทศไทยแห่งเดียวประมาณ 6 ล้านตัว แต่ก็ยังน้อยกว่าปี 2508 ซึ่งมีถึงเกือบ 7 ล้านตัว เราใช้ควายเป็นเครื่องมือแรงงานสำหรับงานทั่วไปในนา อาจจะกล่าวได้ว่ากำลังงานในการลากไถขณะนี้ส่วนใหญ่มาจากควาย ที่เป็นตงหนักเบหนักที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าเครื่องจักรกลสำหรับผ่อนแรงในนา นั้น ราคาแพงเกินกว่าความสามารถของชาวนาที่จะหาซื้อได้ ทั้งนี้ยังไม่คิดถึงค่าใช้จ่ายที่ตามมาในการใช้เครื่องเหล่านี้ เช่น น้ำมัน ค่าสึกหรอและอะไหล่ เป็นต้น ส่วนราคาของควายนั้นไม่แพงเกินไปที่ชาวนาพอจะสู้ได้ กระนั้นก็ตามก็เป็นที่ยอมรับกันว่า การพัฒนาการเกษตรโดยใช้เครื่องจักรกลสำหรับสมัยนี้เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งก็ได้รับการส่งเสริมทั้งทางตรงและทางอ้อมอยู่เสมอมา เครื่องจักรกลจึงเริ่มมีบทบาทในการเกษตรของประเทศเราในช่วง 5 หรือ 10 ปีที่ผ่านมา นี้ อาจเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้จำนวนควายในประเทศเราขณะนี้ลดลงประมาณ 1 ล้านตัวเมื่อเทียบกับเมื่อ 10 ปีก่อน

ผลดีของการใช้เครื่องจักรกลในการเกษตรนั้นมีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะในด้านเครื่องมือผ่อนแรง ความสะดวกในการใช้งาน หรือการเพิ่มผลผลิต ดังนั้นอัตราการใช้เครื่องจักรกลจึงน่าจะเพิ่มขึ้นทุกปี แต่เชื่อหรือไม่ว่าแนวโน้มไม่ได้เป็นดังนี้ ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุผลในแง่ของเศรษฐกิจกำลังกล่าวข้างต้น และเมื่อบวกเข้าด้วยกันกับปัญหาการขาดแคลนปุ๋ยโดยทั่วไปแล้ว โอกาสของการพัฒนาการเกษตรอย่างเต็มที่จึงต้องชะงักลง นักวิชาการต่างก็พยายามหาทางออกกันอย่างเต็มความสามารถผลก็คือ ขณะนี้ควายได้รับความสนใจอย่างยิ่งยวดขึ้นมาในทันที ประเทศไทยเรากำลังเริ่มมองสัตว์ชนิดนี้อาจจริงจังในแง่ของ

เศรษฐกิจกันแล้ว

ในการสัมมนาที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นเมื่อไม่นานมานี้เอง นาย Moises R. de Guzman ผู้เชี่ยวชาญจากประเทศฟิลิปปินส์ ได้กล่าวว่า ควายก็คือ รถแทรกเตอร์ที่มีชีวิตของเอเชียนั่นเอง การบำรุงรักษาแทบไม่ต้องมีเลย สนิมก็ไม้อิน ไม่สึกหรอ และไม่ต้องคอยเปลี่ยนอะไหล่ให้ แม้แต่เด็กตัวเล็ก ๆ ก็สามารถดูแลมันได้อย่างดี ถึงภาพที่มักเห็นทั่วไปในชนบท ช่วงอายุของควายก็ประมาณ 25 ปี เจ้าตัวซนคณียังนับเป็นโรงปุ๋ยเคลื่อนที่ชั้นเยี่ยมอีกด้วย เพราะมันสามารถผลิตปุ๋ยมูลได้ถึง 6,800 กิโลกรัมต่อปี มันไม่ใช่สัตว์คว่ำครีแห่งอดีตเสียแล้ว แต่เป็นสัตว์สำคัญในอนาคต เราสามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากว่าขณะนี้ควายกำลังได้รับความสนใจอย่างไม่เคยมีมาก่อน และความจริงก็เป็นดังนี้ นักเศรษฐศาสตร์ชาวเอเชียได้ปรึกษาหารือกันอย่างขะมักเขม้นกับเจ้าหน้าที่ขององค์การ FAO (Food and Agriculture Organization) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพันธุ์ควาย ซึ่งจะเป็นผลส่งเสริมให้มีการแพร่พันธุ์ควายมากขึ้น ความคึกเขินได้ริเริ่มมาแล้วแม้กระทั่งก่อนเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันด้วยซ้ำ ความสำคัญของควายในแง่เศรษฐกิจมีมากดังที่ว่า โครงการพัฒนาการของสหประชาชาติ UNDP (United Nations Development Program) ได้รับการขอร้องให้ช่วยเหลือในโครงการวิจัยเกี่ยวกับควาย ดังนั้นจึงเป็นที่หวังกันว่า จะมีผลงานค้นคว้าวิจัยใหม่ๆ และที่เป็นประโยชน์ในด้านนี้ออกมาเสมอ ๆ

ปัจจุบันนี้ กำลังงานทั้งหมดที่ใช้ในการเกษตรในประเทศจีน อินเดีย เอเชีย อินโดนีเซีย อินเดี เกาหลี ฟิลิปปินส์ ไทย มากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์มาจากสัตว์ประเภทนี้ นักเศรษฐศาสตร์คนใดที่มองข้ามความจริงข้อนี้ไปนับว่าความคึกเขินไม่ถูกต้องอยู่มาก ในเมื่อควายมีความสำคัญและหนุนเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในเอเชียถึงเพียงนี้ เป็นที่น่าแปลกใจว่าทำไมจึงไม่มีงานค้นคว้าวิจัยอย่างจริงจังเกี่ยวกับควาย จะโทษนักวิชาการทั้งหลายในเอเชียก็ดูไม่ยุติธรรมนัก เพราะงานดังกล่าวแทบจะไม่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลของประเทศต่างๆ ในเอเชียเลย Dr. Pillai เจ้าหน้าที่ของ FAO ผู้สันทัดในด้านการเลี้ยง

สัตว์ก็กล่าวว่ แม้แต่ผู้เชี่ยวชาญการผสมพันธุ์สัตว์ ก็ยังให้ความสนใจเกี่ยวกับควายน้อยมาก ฉะนั้น น่าจะถึงเวลาแล้วที่เราควรทุ่มเทความสนใจให้กับการแพร่พันธุ์ ควายและวิธีให้อาหารที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้สัตว์ที่มีคุณภาพในแง่ของการใช้กำลังงานหรือแม้แต่การใช้เนื้อสำหรับบริโภค ทั้งนี้วงการวิจัยในเอเชียจึงได้เริ่มต้นตัวกันแล้ว ตัวอย่างจะเห็นได้จากการที่คณะบดีแห่งคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ได้เสนอให้รัฐบาลต่างๆ ของประเทศในเอเชียร่วมมือกันตั้งศูนย์วิจัยควายขึ้น ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ

เนื้อสำหรับบริโภค ตามธรรมชาติเราไม่นิยมบริโภคเนื้อควายกัน ดังนั้นนักวิจัยจึงไม่เคยสนใจที่จะค้นคว้าทดลองว่าเราจะสามารถได้เนื้อควายที่มีคุณภาพสูงมาบริโภคกันหรือไม่ แต่ขณะนี้แนวโน้มได้เปลี่ยนไปแล้ว ความต้องการเนื้อสัตว์สำหรับบริโภคสูงขึ้นทุกขณะ และข้อความจริงที่นางนอนหนึ่งสำหรับนักเศรษฐศาสตร์ก็คือ ดินแดนที่มีควายอยู่อย่างชุกชุมดินนั้นมักจะเป็นที่ที่ซึ่งประชาชนขาดแคลนอาหารประเภทโปรตีนมากที่สุด (ตัวอย่างดูเหมือนจะเห็นได้จากภาคอีสานของเรานี้) ในบริเวณเช่นนี้จะหาโรงงานฆ่าสัตว์หรือโรงงานผลิตเนื้อโคโยกเสียจริงๆ ทั้งนี้นักวิชาการจึงตั้งคำถามขึ้นว่า จะไม่เป็นการเหมาะหรือที่จะยอมลงทุนในการค้นคว้าวิจัยว่าเนื้อของสัตว์ชนิดนี้จะเป็นอาหารสำคัญของประเทศหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเตรียมรับมือกับจำนวนประชากรที่กำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

คอกปศุสัตว์ ขณะนี้กำลังเริ่มมีหลักฐานทางวิชาการที่เชื่อได้ว่าควายมีความสามารถเยี่ยมยอดในการเปลี่ยนอาหารที่มีคุณค่าต่ำๆ ที่มันกินเข้าไปให้เป็นเนื้อที่มีคุณภาพสูง การทดลองโดยใช้ 'weight gain' ทำกันอย่างได้ผลแล้วในประเทศ ฟิลิปปินส์ ไทย หมู่เกาะคาริเบียน และรัสเซีย ในแง่ของการลงทุนตั้งคอกปศุสัตว์นี้ ควายเริ่มเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญขึ้นมาแล้ว ตัวอย่างเช่นในประเทศ ออสเตรเลีย บอร์เนียว บราซิล ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา ได้มีการพัฒนาการจักระบบการแพร่พันธุ์ และวิธีการเลี้ยงอย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงกันแล้ว

อาหารนม ในประเทศอินเดีย บังกลาเทศ และปากีสถาน นมควายเป็นอา-

หาที่สำคัญไม่น้อย สำหรับประเทศไทยนี้ ดร. จริญญา ฉันทลักษณ์ ได้แสดงว่า เป็นที่น่าเสียดายที่ควายพันธุ์ พันบ้าน ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้นมเพียงวันละหนึ่งลิตรเท่านั้น - นักวิชาการเริ่มรู้สึกกันแล้วว่าน่าจะมีการวิจัยเพื่อศึกษาว่าถ้าหากเลือกพันธุ์ ที่เหมาะสมแล้วควายควรจะเป็นสัตว์ที่ผลิตนมได้มากทีเดียว

เศรษฐกิจ ความสำคัญอื่นๆ ทางด้านเศรษฐกิจยังมีอีกมาก สำหรับการผลิตปุ๋ยนั้นดูเหมือนว่าไต้หวัน เนปาล และอินเดีย สามารถใช้ควายเป็นตัวผลิตได้อย่างจริงจังแล้ว ส่วนหนึ่งและเขาควายนี้นั้นยังไม่ได้นำมาทำประโยชน์เท่าที่ควร จากการที่มีการค้นคว้าในการจัดระบบใหม่ๆ ทางด้านน้ำและพันธุ์พืช ฯลฯ แบบแผนของการเกษตรในเอเชียกำลังเปลี่ยนไปหรือปฏิรูปกันอยู่ สำหรับผู้สังเกตเห็นความสำคัญของควายได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ในไม่ช้านี้แหละ ควายซึ่งมีสภาพแบบเดียวกับวัวที่เคยใช้ในงานลากไถในยุโรปเมื่อก่อนนั้น กำลังจะเปลี่ยนบทบาทความสำคัญไปเป็นการให้เนื้อบริโภค แต่สำหรับอนาคตอันใกล้นี้ควายยังมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในด้านการใช้กำลังงานอยู่

Dr. Pillai แห่ง FAO ได้กล่าวว่า ภายใน 2 ชั่วโมงของควายนี้ หากมีการค้นคว้าทดลองกันอย่างจริงจังโดยใช้วิชาการเข้าช่วยแล้ว คงมีผลต่างๆ ที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ออกมามากมาย ปัญหาตอนนี้อยู่แต่เพียงว่า การวิเคราะห์ที่กันใหม่^{นี้} จะเป็นผลให้มีการเริ่มกระทำกันอย่างจริงจังหรือไม่ อุปมาไต่กันเช่น ฝ่ายแรงงานจะสามารถทำให้ฝ่ายบริหารเชื่อได้หรือไม่ว่างานบางชิ้นจำเป็นต้องทำ หากไม่ทำ ฝ่ายบริหารย่อมเสี่ยงกับการขาดทุนอย่างแน่นอน

* เรียบเรียงจาก 'Thais Rediscover the Buffalo' โดย Juan L Mercado ใน Bangkok Post, May 10, 1975.